

Yaşar Gürsoy

ATATÜRK'ÜN SİRDAŞI

DESTEK YAYINLARI: 2177

ARAŞTIRMA: 354

YAŞAR GÜRSOY / ATATÜRK'ÜN SİRDAŞI

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarımı: Banu Akparmak

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Destek Yayınları: Eylül 2025

Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-5799-26-5

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

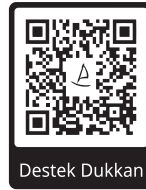
www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 77699

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu/İstanbul

Tel. (0) 212 613 30 06

Yaşar Gürsoy
ATATÜRK'ÜN
SIRDAŞI
Kardeşim Fuat

*Atatürk devrimlerine sahip çıkanlara,
Türkiye’de yanan ormanlara...*

ÖNSÖZ

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, çocukluk ve okul arkadaşlıklarına her zaman büyük değer vermiştir. Bu dostlardan biri de, onun hem sırdaşı hem hayat arkadaşı olan Fuat Bulca'dır. İkisi de Selanik'te doğmuşlardı ve aynı yaşıydılar. Aynı mahallede büyümüş, ilk ve ortaöğrenimlerini birlikte tamamlamış, ardından askeri okullarda yolları yine kesişmişti. Dahası, aralarında akrabalık bağı da vardı. Subaylıklarının ilk yıllarını da beraber geçiren bu iki dosttan Atatürk, Fuat Bulca'ya her zaman "kardeşim" diye hitap etmiş ve onu "ömür boyu yoldaş" olarak görmüştür. (Resmi kayıtlara göre Fuat Bulca, Atatürk ile en sık yüz yüze görüşen kişilerden biridir.)

Bu kitapta, Atatürk'ün en yakın çevresinde yer alan Fuat Bulca'nın hayatına tanıklık edeceksiniz. Kitapta aynı zamanda yine aynı mahallenin çocukları olan Nuri Conker, Salih Bozok'un da yaşamlarından belgeli kesitler bulacak, Mustafa Kemal Atatürk ile birlikte yaşananlara, anılarla dolu bir yolculuğa çıkacaksınız...

Fuat Bulca, 2. Abdülhamit tahttan indirildikten sonra kendisinin muhafızlığını da üstlenmiştir. Atatürk ile sadece çocukluk, okul yıllarında beraber olmamış Trablusgarp, Çanakkale, Doğu ve Güneydoğu, Suriye'de bizzat omuz omuza savaş vererek Kurtuluş Savaşı mücadelesinde özellikle Ankara'nın savunmasında büyük rol oynamıştır. Atatürk'ün annesine "ana" diyecek kadar yakın arkadaşı ve ulu önderin üvey babasından ötürü akrabasıdır...

Fuat Bulca ayrıca son yıllarda yaşanan orman yangınlarında gündeme zıpkın gibi saplanan yangın söndürme uçaklarının temel taşıını oluşturan Türk Hava Kurumu ve Türk havacılık sektörünün gelişiminde yöneticilikler yaparak tarihe adını altın harflerle yazdırmış, İş Bankası'nın, Anadolu Sigorta'nın, Türk Eğitim Derneği'nin (TED) de kurucu üyeliklerinde bulunmuştur...

Okuyacaklarınız bir milletin doğuşu, bir ulusun temeli atılırken yaşanan zorluklar, verilen mücadeleler ve fedakârlıklardır. Pek çok bölümde gerçek belge, bilgi ve söyleşilere yer verilen kitap tarihi bir kronolojik izlektir...

Yaşar Gürsoy

TEŞEKKÜR

Atatürk döneminde yaşayan ve o anları kamuoyuyla buluşturan yazarlara, 25 yıllık Atatürk araştırmalarım sırasında özverileriyle yanımda olan evlatlarım Ayşe Deniz ve Fırat Gürsoy'a, sevdiklerime tekrar kavuşturup beni hayata döndüren Prof. Dr. Bingür Sönmez'e, göz rahatsızlığımla titizlik ve özveriyle mücadele eden Doç. Dr. İsmail Erşan'a, kıymetli hocam Adli Tıp Dış Hekimi Hüseyin Afşin'e, kıymetli dostlarım Burak Ersemiz, Cumhuriyet Ayar ve Özlem Doğru Diler'e, yazın hayatımdaki destekçim Fahriye Aysun İçöz Demiralpe, Atatürk'ü yürekleriyle yaşatıp yurttaşlara ulaştıran Doç. Dr. Tuna Yılmaz'a, Onur Okur'a, Salih Bozok ve Nuri Conker'in akrabaları Salih Bozok ve Nuri Conker'e, Destek Yayınevi kurucusu Yelda Cumalıoğlu, Genel Yayın Yönetmeni Ertürk Akşun, Genel Koordinatör Özlem Esmergül, Üretim Koordinatörü Semran Karaçayır, Basın ve Halkla İlişkiler Direktörü Selen Çavuşovalı, editör Devrim Yalkut, Yayın Koordinatörü Saliha Ulusoy, kapak tasarımını gerçekleştiren Banu Akparmak, sayfa düzenini yapan Cansu Poroy ve tüm Destek Yayınevi emekçilerine yüreğimden teşekkür ederim.

Göze saplanan kireç taşı

14 Eylül 1962, İstanbul

Bostancı'nın sakin sokaklarından yavaşça Citroën marka otomobiliyle ilerliyordu. Direksiyon başında, gözleri kısık, zihni bulanık haldeydi. Zaman zaman dalıp, tekrar geri geliyordu. Ankara asfaltına çıkmak üzereyken karşıdan bir kamyonun hızla üzerine geldiğini görüp fren yapmaya çalıştı ama her şey çok hızlı gelişti. Kamyonun çarpmasıyla kullandığı araç, bir anda hurdaya döndü. Çok ağır bir trafik kazası geçirmişti.

Hastaneye çok geç ulaştırıldı. Gözkapakları yavaşça kapanıp açılırken, bulanık gözlerinin arasından tanıdık yüzleri seçmeye çalıştı; yakınları, endişeli ve üzgün ifadelerle kendisini izliyordu.

Üzüntü ve korkusu her geçen saniye artıyordu. Yakınlarını daha fazla üzmemek için minik, zoraki bir tebessüm bıraktı odadakilere. Sonra gözlerini kapattı ve zamanın akışı içinde Trablusgarp'ın kavurucu günlerine savruldu...

Ocak 1912, Trablusgarp

Kışın soğuğu, Afrika'nın kuzeyindeki çölün sıcaklığı karşısında sönük kalıyordu.

Derne Şark Kolu komutanı olarak, Osmanlı'nın uzak topraklarında savaşıyordu. Omuz omuza verdiği çocukluk arkadaşları Mustafa Kemal ve Nuri (Conker) ile birlikte, gerilla taktikleriyle düşmana karşı direniyorlardı. Amaçları, son Osmanlı topraklarını korumak ve halkı cesaretlendirmekti. Üç can yoldaşı arkadaş aynı zamanda çok iyi birer istihbaratçıydı. Bölgeye gönüllü olarak gelmişlerdi...

İlk geceleriydi. Mustafa Kemal kumda bir çizgi çekti, Fuat Bey'e gösterdi:

"Burası savunma hattı değil. Burası fikrin cephesi."

"Fikrin mi?" dedi şaşkınca.

"Evet. Biz burada sadece düşmanı değil, kendi teslim olmuş-luğumuzu da yeneceğiz."

Gece olduğunda köylülerden biri geldi. Yanında on yaşında bir çocuk vardı. Mustafa Kemal diz çöktü, çocuğun başını okşadı.

"Adın ne?" diye sordu.

"Seyfi" dedi çocuk.

"Büyüyünce ne olacaksın?"

"Senin gibi..."

Fuat Bey, içinden, "Bir savaş sadece kurşunla kazanılmaz anlaşılan" diye geçirdi.

Sabah olmuştu. Birden, gökyüzünde iki İtalyan uçağı belir-di. Bomba yağmuru başlarken, sipere koşmaya başladı. Ancak arkadaşı Mustafa Kemal sipere yetişememiş, olduğu yere yığılıp kalmıştı. Yanan toprak kokusu, patlama gürültüsü ve kulakla-rında çınlayan uğultu arasında, çok sevdiği arkadaşının yüzü-nün tanınmaz halde olduğunu fark etti. Mustafa Kemal, elinde kılıcı, diğer elinde mendiliyle sol gözünü kapamıştı.

Yanına koştu, telaşla yaranın ne kadar önemli olduğunu in-celedi. Yüzündeki yara şarapnel değil, harabelerden fırlayan ki-reçli bir taş parçasıydı. Gözüne çarpan taş, derin hasar vermişti.

Mustafa Kemal, sendeleyerek ayağa kalktı, acılarını gizleye-rek, "Mühim bir şey yok Fuat" dedi.

Yüreği burkuldu. Bölgede ne hekim ne ilaç vardı. Zorlu ko-şullar, çaresizliği artırıyordu; bazen yaralarının üzerine idrarla-rını yapmak zorunda bile kalabiliyorlardı.

Zor da olsa cephe hattından uzaklaşıp güvenli bölgeye vardılar. İlk müdahaleler yapıldı; ancak Mustafa Kemal'in sol gözüne kan oturmuştu. Akşamüzeri hekimler muayene edip

görev yapamayacağını söyledi, acilen Selanik'e dönmesini istedi. İnat etti, orada, birliğinin başında kalmak istedi...

Günler geçti, 15 gün boyunca yataktan kalkamadı, gözlerini açmakta güçlük çekiyordu. İçinde bulundukları mücadele, aklını kemiriyordu. Fuat Bey, arkadaşının o hali karşısında içinden, "Neden buradayız? Bu savaşın anlamı neydi?" diye geçirdi.

Mustafa Kemal hekimlere umut verici sözler söylese de, içten içe deliye dönüyordu. Gözündeki acı, sadece fiziksel değil, aynı zamanda bir dönemin de sancısıydı. O gece, çadırın mumdan süzülen loş ışığında uykuya dalarken, Fuat Bey'in aklı usulca çocukluk ve gençlik günlerine yol aldı; Selanik sokakları, ortaokul, lise arkadaşlıkları, Mustafa Kemal'le geçen yıllar...

Savaşın ve dostluğun gerçek yüzüyle tanışmıştı. Zaman ilerlerken, geçmişle o anki zaman arasında ince bir perde gibi olan hatıralar, hayatın anlamını ve insanın direncini kendisine yeniden hatırlatıyordu. Düşlerinde gezintiye çıkardığı, sarışın, mavi gözlü, yürekli adam aynı zamanda akrabasıydı. (Üvey babası Ragıp Bey'den ötürü.)

Fuat (Bulca) Bey Mustafa Kemal'in sağında

Aynı mahallenin beş afacanı

Selanik'in dar, taşlı sokakları, akşam güneşinin kızıl ışıklarıyla ısınmıştı. Çocukların neşesi, sokak boyunca yankılanıyordu. Fuat, Mustafa, Salih, Nuri ve Asaf, kocaman bir çember oluşturmuş, elleri birbirine kenetlenmişti. Yorgunluk nedir bilmeden koşturup duruyorlardı.

“Bir, iki, üç! Çember dönsün, dostluk büyüsün!” diye bağırdı Mustafa Kemal, mavi gözleri parıldayarak.

Salih, en hızlı olanıydı, çemberin içinde koşarken “Fuat! Bu sefer yakalayacağım seni!” diye seslendi.

Fuat, nefes nefese, “Hayır Salih, bu sefer de beni yakalayamazsın, söz veriyorum!” diye haykırdı. Gülüşmeleri sokağa doldu, rüzgâr kendilerini neşeyle savuruyordu.

Nuri, tüy gibi hafıftı. Yanakları kızarmış, gözleri hayat doluydu. “Biraz mola verelim, yoksa annelerimiz kızacak!” diye espri yaptı.

Asaf ise şakayla karışık “Sen mi annemiz olacaksın Nuri?” diye cevap verdi. Hep birlikte kahkahalar yükseldi.

Oyun bittiğinde, tozlu elleriyle yüzlerini sildiler, pantolonlarını silktiler. Arkadaşlıkları öyle güçlüydü ki, oyunlar birbirine daha sıkı bağlanmalarına neden oluyordu. Her biri farklı bir hayal kuruyordu: Fuat'ın cesareti, Mustafa'nın liderliği, Salih'in esprileri, Nuri'nin merakı, Asaf'ın sakinliği.

Sokakta oynadıkları oyunlar, yıllar sonra tarih sayfalarında bir araya gelecek, dostlukları milletin kaderini değiştirecek büyük kahramanların hikâyesine dönüşecekti. O günlerde, sadece çocukluklarını değil, geleceklerini de birlikte şekillendirdiler...

Selanik'in sabahları hep aynı başlardı: Denizden gelen tuzlu rüzgâr, dar sokaklara karışır, taş duvarlara dokunur, eski zamanları fısıldardı. Şehir, bir imparatorluğun kıyısında, yorgun ama gururlu bir kaleydi. İşte o kalenin en canlı mahallelerinden

birinde, Ahmet Subaşı Mahallesi'nde, aynı havayı soluyan, aynı toprağa basan beş çocuğun hikâyesi başlıyordu.

Kule Kahve diye de bilinen bu mahallede, Mustafa, Nuri, Salih, Fuat ve Asaf çocukluklarının en güzel yıllarını yaşıyordu. Mahalle camiinin müezzini sabah ezanını okurken, onların gözleri hâlâ uykuyla perdeli olurdu. Ama güneş cami kubbesine dokunduğunda, beş küçük yiğit sokağa fırlar, hayatın peşine düşerdi. Mustafa'nın annesi Zübeyde Hanım, her biriyle ayrı ilgilenirdi. Eşi Ali Rıza Bey hem sevecen hem de disiplinliydi. Mustafa'nın en yakın arkadaşları kapı komşuları Nuri ve Fuat'tı. Nuri'nin babası Osman Nuri Efendi, sarıklı, otoriter bir hocaydı. Selanik'in saygı duyduğu bir adamdı. Zübeyde Hanım kendisinin dindarlığından etkilendiği için evladının hoca olmasını bile istemişti. Salih, Nuri'nin kuzeniydi. Zübeyde Hanım'a "hanım hala" diyecek kadar ailenin içindendi. Yıllar sonra Salih, sadece bir arkadaş değil, Mustafa Kemal'in sarsılmaz sadakatini taşıyan bir kader dostu olacaktı. Asaf, sakın, biraz içine kapanık ama iş dostlarına gelince güleç yüzlü bir çocuktu. Sessizliğinde bilgelik taşırdı. Ve Fuat... Cesaretli, sokak kavgasından kaçmayan, aynı zamanda kırılgan yürekli bir delikanlıydı.

Askeri Rüştîye yılları

Hepsi aynı mahallede, aynı sırada, aynı teneffüs ziline uyanarak büyüdüler. Şemseddin Efendi İlkokulu'nda okudular. Kalem tutmayı, deftere adlarını yazmayı, ama en çok da arkadaşlıktan doğan güveni orada öğrendiler. Daha sonra Selanik Askeri Rüştîyesi'nde yine omuz omuza yürüdüler. Onlar için okul, yalnızca bilgi değil, dostluk, disiplin ve milletin yükünü omuzlama fikriydi.

O mahallede, köşe başındaki çeşmenin başında, elleriyle toprağa şekil verirken, gelecekte nasıl bir milletin evlatları

olacaklarını henüz bilmiyorlar ama kalplerinin derinliklerinde hissediyorlardı. Büyüdüklerinde birlikte çok daha büyük işlere imza atacak, bir milletin kurtuluşunun, bir ulusun harcını yoğuracaklardı. Selanik'in sokaklarında başlayan hikâyeleri Anadolu'nun dört bir yanına yayılacak, vatanlarının yüreğine birer mızrak gibi saplanacaklardı. O günlerde sadece çocuklar. Hayatla alay eder gibi gülüyor, koşuyor, düşüp yeniden kalkıyorlardı. Mahalleler değişir, devletler yıkılır, haritalar yeniden çizilirdi ama o dostluklarının izi, zamanın bile silemediği bir hatırıya dönüşecekti.

Ahmet Subaşı Mahallesi, Selanik'in en büyük Müslüman-Türk mahallesi idi. (Kule Kahve, Islahhane ya da Hatuniye Mahallesi olarak da bilinirdi. Atatürk'ün doğduğu ev bu mahalledeydi. 1902'de Harp Okulu'nu, 1905'te de Harp Akademisi'ni bitirerek değişik yerlerde görev yapan Mustafa Kemal, İkinci Meşrutiyet'in ilanından önce, 13 Ekim 1907'de Selanik'teki 3. Ordu Karargâhı'nda görevlendirildikten sonra, buradayken 7 Mart 1908 tarihinde doğduğu evi satın alarak ailesi ile birlikte buraya yerleşmişti. Şam'da kurduğu Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'nin Selanik'teki faaliyetleri ile birçok siyasi toplantı bu evde yapılacak, Trablusgarp'taki görev ve Balkan Harbi'nin patlak vermesi ile birlikte Selanik'ten ayrılan Mustafa Kemal ve aile için artık yeni bir dönem başlayacaktı...)

Tarımla ilgili ürünlerin ticaretinin yapıldığı bir nokta, esnafların yaşadığı en fakir Türk mahallelerinden biriydi. Esnaf, yoğun nüfuslu mahallelerde hep birlikte toplanıp yaşamaya meraklıydı.

(Böyle bir mahallenin geleneksel görünümünde, merkezde bir cami, onun yanında çarşı, çeşme, çocuklar için bir okul ve mezarlık bulunurdu. Bu mahallelerin birleştirici dokusunu, eski aileler ve akrabaları oluştuyordu. Bunlar özellikle ekonomik özgürlüğü olan kapalı topluluklardı. Selanik'teki Müslüman Türk hayatı, ataerkil aile geleneğine saygı gösterirdi. Aile fertlerinin çoğu,

akrabalar ve bütün soy aynı çatı altında yaşırdı. Kule Kahve'ydi. Orada yönetici sınıf, yüksek dereceli devlet görevlileri, memurlar, sürekli kalan denizci subaylar ve geçici süreyle gelenler otururdu...) Mustafa doğduğu zaman, çok yakınındaki komşu evlerde de hem annesinin hem de babasının akrabaları kalıyordu...

Nuri'nin babası Osman Nuri Efendi, şeriye başkâtibi (kadının vekili), Selanik kentinin Mithat Paşa Caddesi'ndeki bir mahalle mektebinin sahibiydi. Mustafa, Nuri, Asaf, Salih ve Fuat, Şemseddin Efendi İlkokulu'nda birlikte okula başlamışlar, adeta aynı hamurdan yetişmişlerdi. Korkusuz, kararlı, cengâver yürekliydiler. Beş sıkı arkadaş Selanik Askeri Rüştiyesi'ne birlikte yazılmışlardı...

Fuat (Bulca), Nuri (Conker) ve Salih (Bozok)

Tuna Nehri neden bizim değil artık?

1893, Selanik

Rüzgâr, sabahları denizden kalkar, mahalle aralarına serin serin süzülürdü. Şehir; hem Osmanlı'nın hem Avrupa'nın ruhunu aynı anda taşırdı. Fransızca gazeteler kahvehane köşelerinde

okunur, tiyatro afişleri tramvay duraklarının yanından sarkardı. Ama bütün bu modernliğin ortasında beş arkadaş eğitimlerinin dışında misket oynama derdinde, çember çevirme ve gelecek hayallerinin peşindeydiler. Her sabah aynı yokuşları tırmanır, Askeri Rüştiye'ye varırlardı. Okulun içi nemli, duvarları sert, havası disiplinliydi. Mustafa, her zaman farklıydı. Duruşunda, ses tonunda, yürüyüşünde bile bir şeyler vardı. Nuri'yle her gün kavgaderlerdi ama o kavgalarda bile bir saygı, bir bağlılık olurdu. Aralarındaki o tuhaf çekişme, birbirlerine duydukları güvenin başka bir biçimiydi. Salih, her daim onları kollardı. Hele Mustafa'ya biri sesini yükseltsin, anında karşısındakinin tepesine binerdi. Fuat, sessizdi ama gözleri etrafındakilere dikkat ederdi. Mustafa gibi kitap okumaya çok meraklıydı. Sık sık bir köşeye çekilir tek başına düşüncelere daldı. Arkadaşları kendisine “Filozof Fuat” derdi. Alay mı ediyorlardı diye düşünse de o lakabı severdi.

Bir sabah, okulda coğrafya dersindeydiler. Tahtanın yanında koca bir harita asılıydı. O haritaya ne zaman baksalar içlerinde bir kıpırtı başlardı. Sınırların çizildiği bölgeler kendilerini hüznlendirirdi. Öğretmen İstanbul Boğazı'nı anlatıyordu. Mustafa parmak kaldırdı. Gözleri haritadaki kalın mavi çizgilere kilitlenmişti. “Efendim...” dedi. “Tuna Nehri neden bizim değil artık?”

Sınıf dondu. Kalemler düştü, bakışlar sabitlendi. Öğretmenin yüzü gerildi. Keskin bir sesle, “Sen bunları düşünme Mustafa, daha küçüksün...” dedi. Fuat, Mustafa'nın yüzüne baktı. Gözlerinin içindeki yangını fark etti. O an öğrencilerin hepsi suskun ve öfkeliydi. Okul çıkışında birlikte yürüdüler. Mahalle aralarındaki taş döşeli yolları sessizce adımlarken, Mustafa aniden durdu. “Fuat...” dedi. “Bir gün o haritadaki renkleri ben değiştireceğim.”

Sözünde öyle bir inanç vardı ki Fuat'ın tüyleri diken diken oldu. İçinden, “Daha çocuk, evet... Ama bir çocuğun yüreğine bir milletin kaderi sığabilir...” diye geçirdi.

O yıllar; çember çevirmenin, karton tüfekte padişah askeri oynamanın yıllarıydı onlar için. Ama yüreklerinde, henüz adı konmamış bir isyan, bir özlem ve heyecan vardı. Tuna'yı kaybetmenin acısını hisseden küçük omuzlarında büyük rüyalar taşıyorlardı. Çocuklukla örülmüş dostluğun ortasında büyüdü. Haritaları değiştirecek günlerin özlemiyle, kırık tuğlalar arasında, hayal kurmayı hiç bırakmadılar.

O zaman bizim devletimizin adı ne olsun?

Fuat'ın babası Hüseyin Bey oğlunun adını, Arapça kökenli bir anlamı olan, "kalp/gönül"den etkilendiği için koymuştu. Duygusal derinliği olan bir çocuk olarak yetişmişti. Zekiydi. Samimi ve hassas bir kişiliğe sahipti. İş bitiriciliğiyle dikkatleri üzerinde topluyordu. Mantıklı düşünen, özgürlüğüne düşkün biriydi. Nuri ile Fuat'ın zekâları ve özgürlüğe düşkünlükleri Mustafa'nın kendilerine sıkı sıkıya bağlanmasına ve güvenmesine neden oluyordu.

Limanın tuz kokusu, ara sokaklarda satılan simitlerin su-samıyla karışırken, beş delikanlı, Askeri Rüştiye ile sivil hayat arasında bir yerde, hayal kurmayı sürdürüyordu. Rüştiye'nin arka bahçesinde, kıyıda köşede kalmış bir dut ağacının altında sırayla yere taşlarla çizdikleri haritalar üzerine kendi devletlerini kuruyordu. Mustafa, gözlerini kısarak söze girdi:

"Eğer bir gün bir ülkeyi yönetecek olsaydım, ilk işim adaletle davranmak olurdu. Ordusu zayıf olan milletin dili de kısılır!"

Fuat, kalın kaşlarını çatarak, tahta bir sopa ile toprağa sınırlar çizdi:

"Ama önce o orduyu kurmak gerekir Mustafa. Subaylar yetiştirmek... Cesur, disiplinli subaylar."

Salih, bir çakıltaşıyla duvara isabetli atışlar yaparken araya girdi: